

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто питання змісту конструктивних умінь майбутнього вчителя музики. Визначено ефективні засоби формування конструктивних умінь майбутнього вчителя музики в процесі методичної підготовки.

Ключові слова: *зміст конструктивних умінь майбутнього вчителя музики, методична підготовка.*

В статье рассмотрены вопросы содержания конструктивных умений будущего учителя музыки. Определены эффективные способы формирования конструктивных умений будущего учителя музыки в процессе методической подготовки.

Ключевые слова: *содержание конструктивных умений будущего учителя музыки, методическая подготовка.*

The article deals with the problem of contents construct skills the future teachers of music. Determines effective methods of the independent construct skills the future teachers of music in process of methodical preparation.

Key words: *contents construct skills the future teachers of music, methodical preparation.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів оновлення змісту мистецької освіти є її реформування та інтеграція в європейський освітній простір, що вимагає формування конструктивних умінь, навичок, і як результат – розвиток педагога з високим рівнем творчого потенціалу.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблеми «уміння», «навички» досліджували такі вчені, як С. Кисельгоф, Н. Левітов, Є. Мілерян, Ю. Самарін та ін. Основним ми вважаємо визначення уміння як «створення нового, своєрідного творчого моменту в практиці суб'єкта, як здатність свідомо і самостійно виконати певне завдання» (З. Ходжава). Для нашого дослідження важливою є думка В. Каплинського, який визначає уміння як «внутрішні моделі майбутньої діяльності, що забезпечують її результативність у змінених умовах».

Мета статті – проаналізувати ефективні засоби формування конструктивних умінь майбутнього вчителя музики в процесі методичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. У плані професійної діяльності під «умінням» ми розуміємо здатність виконувати дії, що потребують самостійного, творчого застосування набутих знань і навичок в умовах, відмінних від тих, у яких вони набувалися.

Згідно з компонентами творчої діяльності ряд авторів виділяє групи дослідницьких умінь, де конструктивним умінням надається чільне місце: операційні, інтелектуальні, конструктивні (В. Єлманова); пізнавальні, діагностичні, прогностичні, конструктивні (Л. Горбунова); прогностичні, діагностичні, конструктивні (М. Лазарев); перспективно-пізнавальні, методичні, операціонально-логічні (І. Каташинська).

Питання формування будь-яких умінь розглядається з метою оволодіння новими знаннями. Але важливим є не стільки знання самі по собі, скільки можливість, здатність використовувати їх, оперувати ними під час вирішення теоретичних чи практичних завдань. У зв'язку з цим уміння розглядаються як практична дія, свідомо та цілеспрямована інтелектуальна діяльність (Є. Ільїн); спосіб виконання практичних і теоретичних дій на основі знань і життєвого досвіду (О. Савченко); готовність, здатність, можливість виконувати певні дії в нових умовах (Ю. Бабанський); результат навчальної діяльності (Н. Прокопенко, С. Фокіна); складний комплекс розумових і практичних дій (М. Ярмаченко).

О. Морев зазначає, що «конструктивні вміння» – це інтегроване поняття, що містить групи аналітичних (логічних), прогностичних та проєктивних умінь, що допомагають особистості знайти раціональні способи виконання завдань [8].

Структура педагогічної діяльності, вважає Н. Кузьміна, включає: цілі та задачі (це, ті ж цілі, конкретизовані в певних умовах), які реалізуються сукупністю певних дій (умінь): основними серед останніх є гностичні, конструктивні, організаційні та комунікативні. Педагогічні цілі розрізняються за ступенем узагальненості (вихідні та загальні для всіх педагогів), поетапні – для різних навчальних курсів, предметів, оперативні – конкретні для певного контингенту учнів, орієнтовані на різні сторони їх психічного розвитку (навчальні, виховні). Під технологією праці педагога розуміють попереднє проєктування навчально-виховного процесу з урахуванням перспектив діяльності та розвитку самих учнів (студентів, слухачів) і подальший контроль за цим процесом (В. Беспалько).

О. Морев визначає конструктивні вміння на рівні міжпредметних зв'язків. Базою для їх реалізації в професійній підготовці вчителів

ля музики мають бути всі навчальні предмети методико-практичного циклу [8].

В. Мельничук конструктивну діяльність пропонує розглядати як модель, що включає: зміст, принципи, методи, способи реалізації та результат діяльності особистості [7].

Автор наполягає на тому, що модель вибору об'єктів конструювання позитивно впливає на: методичну систему формування конструкторських знань і вмінь особистості; цілі навчання (досягається мета підготовки учня до творчої діяльності); зміст навчання (з'являється можливість розширити і поглибити професійну підготовку молоді); організаційні форми (створюються умови, в яких поєднуються урочні та позаурочні форми), що сприяє пізнавальній мотивації, залученню більшої кількості молоді до творчості і розширення та поглиблення змісту їх конструкторської діяльності; методи навчання (створюються умови для активного застосування алгоритмічних і евристичних методів вирішення педагогічних завдань тощо.)

Н. Голота зауважує, що потенційні можливості для формування конструктивних умінь в художньо-творчій діяльності містять застосування методів творчо-пошукової діяльності, створення проблемних ситуацій, індивідуальний підхід до студентів у процесі навчання [5].

Слід зазначити, що досить незначний обсяг наукових праць присвячено формуванню конструктивних умінь майбутнього вчителя музики. Л. Арчажнікова, В. Вакуленко, Д. Ніколенко, М. Фалько та інші дослідники конструктивних умінь у мистецькій освіті визначають їх як здатність комбінаторно будувати майбутню освітню діяльність, що є цілісною, завершеною, й одночасно слугує цілям досягнення шуканого кінцевого результату.

Н. Дудніченко пов'язує результативність методичної роботи з розвитком творчого стилю діяльності педагогів, що забезпечується педагогічними умовами: цілеспрямованістю методичної роботи на особистість вчителя; варіативним змістом її відповідно до структурних елементів творчого стилю діяльності педагогів; створенням активно-творчого клімату на методичних заняттях з використанням різноманітних форм методичної роботи [6].

Л. Арчажнікова конструктивні вміння розглядає в організаційному напрямі професійної підготовки вчителя музики. Автор розкриває їх змістовність з позиції створення конструкцій уроків з музичного мистецтва: складання плану-конспекту, добору музичних творів, використання найбільш продуктивних методів навчання музики учнів під час викладання предмету «Музичне мистецтво» в сучасній школі [1, с. 60].

І. Боднарук методичну підготовку майбутнього вчителя музики трактує як навчальний процес, що забезпечує оволодіння студентами методами та прийомами музично-виховної роботи з учнями. Особливості такої підготовки зумовлюються специфікою уроку музики як уроку мистецтва, а також можливістю здійснювати регулярний педагогічний вплив на студентів з метою озброєння їх комплексом методично-творчих знань, умінь і навичок [3].

У дослідженні розкривається поняття творчості як наскрізного складника змісту музичної освіти, що на основі модульної діяльності особистості відносно сприймання, створення, виконання творів мистецтва конструктивно впливає на якісний стан формування вмій з музичної грамотності, емоційно-ціннісне ставлення особистості до світу, накопичення музичного досвіду [2].

Такий підхід можна адаптувати для формування конструктивних умінь майбутнього вчителя музики на основі модульної структури творчої діяльності, до якої залучаються студенти під час вивчення предметів методико-практичного циклу. Ураховуючи попередні наукові погляди, ми розробили дидактичну карту методичної підготовки майбутнього вчителя музики (табл. 1).

Таблиця 1

**Дидактична карта змісту конструктивних умінь
майбутнього вчителя музики
у процесі методичної підготовки**

Групи професійних умінь майбутнього вчителя музики	Зміст конструктивного уміння майбутнього вчителя музики в контексті методичної підготовки
1. Гностичні (уміння, пов'язані з аналізом інформації для вирішення методичних завдань із музичного виховання школярів).	Осмишлювати, аналізувати та прогнозувати навчальний матеріал з проблем викладання уроків музичного мистецтва на підставі інтеграції дисциплін методико-практичного циклу («методики музичного виховання», «практикуму з музично-педагогічного репертуару», «педагогічної практики», «практикуму з музичної педагогіки»).
2. Проектувальні (постановка стратегічних завдань музичного навчання на рівні структурування уроків музичного мистецтва та вирішення методичних	1. Усвідомити перспективні тенденції розвитку «методики викладання музичного мистецтва в загальноосвітній школі». 2. Скласти тематичні та календарні плани на підставі дидактичних модульних одиниць у навчанні (сприймання – створення – виконання) (за Л. Беземчук).

Продовження табл. 1

питань конструювання змісту музичної освіти в загальноосвітній школі).	3. Добирати музичний матеріал для урочної та позакласних форм роботи зі школярами. 4. Формувати систему навчально-виховних завдань на підставі компонентів змісту музичної освіти.
3. Конструктивні (пов'язані із формуванням тактичних завдань та плануванням діяльності вчителя музики, розробки уроків музичного мистецтва на основі дидактичних творчих конструкцій, вирішення методичних завдань за допомогою методів евристичного та творчого типу).	1. Формувати цілі та завдання музично-педагогічної діяльності. 2. Складати поурочні конструкції уроків музичного мистецтва на підставі дидактичного творчого модуля. 3. Обирати методичні прийоми, засоби для вирішення завдань евристичного та творчого типу в умовах практичної педагогічної діяльності. 4. Добирати оптимальну навчальну інформацію, створювати власні дидактичні матеріали для моделювання процесу музичного навчання на рівні міждисциплінарної інтеграції предметів методико-практичного циклу.
4. Організаторські (організувати учнів під час колективних та індивідуальних форм музичної діяльності).	1. Організувати форми навчальної та позакласної роботи з використанням дидактичних модульних конструкцій на рівні міждисциплінарної інтеграції (різні рівні опанування «вступу до спеціальності» – I курс, «методики музичного виховання» – III, IV курси, «педагогічної практики» III курс, «практикуму з музично-педагогічного репертуару» – III, IV курси, «практикуму з музичної педагогіки» – V курс).
5. Комунікативні (встановлення відношень при спілкуванні об'єктів і суб'єктів із творами мистецтва: музичний твір – учитель – учень).	1. Формувати власну методичну позицію щодо модульно-інтегрованих підходів викладання музики в школі (на основі опанування практикуму з музичної педагогіки).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процес формування конструктивних умінь забезпечує комплексний вплив на розвиток особистості, максимально враховуються її актуальні можливості й потреби найближчого розвитку. Під час розробки карти враховувалися ефективні засоби формування конструктивних умінь майбутнього вчителя музики, до яких належить: інтеграція предметів методико-практичного циклу та педагогічні умови використання

дидактичного творчого модуля для зростання рівня конструктивних умінь майбутнього вчителя музики в процесі методичної підготовки.

Література

1. *Арчажнікова Л.Г.* Профессия – учитель музыки. – М.: Просвещение, 1989. – 111 с.
2. *Беземчук Л.В.* Роль дидактичної творчої тріади у процесі конструювання змісту музичної освіти / Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. праць / За заг. ред. В. Євдокимова, О. Микитюка / ХНПУ імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип.25. – С. 17 – 22.
3. *Боднарук І.М.* Реалізація методичного аспекту підготовки майбутніх вчителів музики до професійної діяльності // Науковий вісник Чернівецького університету (серія “Педагогіка та психологія”): Зб. наук. праць – Вип. 248. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 28 – 34
4. *Вишківська В.Б.* Єдність змістового і процесуального в конструктивній діяльності педагога // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / За ред. Максименка С.Д. – К., 2003. – С. 41 – 46.
5. *Голота Н.* Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів, Київ, 2000. – 19 с.
6. *Дудніченко Н.В.* Методична робота у системі професійної підготовки вчителя // Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2001. – Вип. 3. – С. 86 – 90.
7. *Мельничук В.П.* Сутність і зміст техніко-конструкторської підготовки учнів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. Праць / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2003. – С. 132 – 138.
8. *Морев О.О.* Формування конструктивних умінь старшокласників у процесі трудового навчання: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006.